

OBVEZNOPRAVNI ODNOSI U PRIJEVOZU ŽIVIH ŽIVOTINJA MOREM

Dr.sc. IVO GRABOVAC, profesor emeritus
Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu
Domovinskog rata 8, 21000 Split

UDK 656.034
Stručni rad
Primljeno: 09.01.2006.
Prihvaćeno za tisak: 19.04.2006.

Prijevoz živih životinja morem spada u tzv. posebne prijevoze. Žive životinje su tijekom prijevoza izložene posebnim, samo njima kao živim bićima svojstvenim rizicima. Mjerodavne međunarodne konvencije i domaći propisi imaju neka posebna rješenja u prijevozu ove vrste robe, kojima je zapravo svrha omogućiti pogodniji pravni položaj prijevoznika. Autor u ovom radu ističe određene osobitosti u sadržaju prava i obveza ugovaratelja iz prijevoza živih životinja morem, a na temelju međunarodnih konvencija i nacionalnih propisa, osobito Pomorskog zakonika Republike Hrvatske.

Ključne riječi: *žive životinje, prijevoz morem, veterinarski propisi, obveznopравни odnosi, odgovornost za štetu, konvencije, Pomorski zakonik RH*

1. UVOD

Prijevoz živih životinja (u daljem tekstu životinje) pripada u posebne prijevoze, tj. u prijevoze koji ne predstavljaju redovite trgovačke terete. Narav ove vrste robe nameće niz specifičnih, osobitih prava i obveza u odnosima stranaka u prijevoznom poslu. Životinje teško podnose prijevoz. One su tijekom prijevoza izložene posebnim, samo njima svojstvenim rizicima (ozljede, ugušenja, bolesti koje se često pojave u prijevozu, prouzročene su prijevozom ili se odnose na prijevoz). Kako je riječ o živim bićima, razlozi humanosti nameću poseban postupak zaštite i sigurnosti. Za vrijeme prijevoza životinjama se moraju stvoriti takvi uvjeti koji omogućuju normalno odvijanje svih životnih funkcija potrebnih organizmu. Osim toga, životinje mogu biti izvor zaraznih bolesti. Stoga je takav prijevoz uređen nizom prisilnih veterinarskih propisa. Ti su propisi sastavni dio odredaba prijevoznog prava. Primjena tih (veterinarskih) propisa nužna je u postupku zaključenja i izvršenja prijevoza ove osebuje robe. Odgovornost stranaka iz prijevoznog posla, odnosno

njihova prava i obveze ravnaju se najprije prema veterinarskim propisima, a zatim na temelju općih i posebnih načela prijevoznog prava one grane prometa u kojemu se odvija prijevoz.

O primjeni veterinarskih propisa ovisi i sama mogućnost prijevoza.

U ovom radu obrađujem pravne probleme prijevoza životinja morem. Zbog osobitoga značenja prvo sam poglavlje posvetio sažetom, po vlastitom izboru, prikazu veterinarskih propisa u Hrvatskoj koji su relevantni u uređenju odgovornosti za štetu u prijevozu životinja morem.

2. SAŽETI PRIKAZ VETERINARSKIH PROPISA U HRVATSKOJ

Zakon o veterinarstvu (Narodne novine, br. 70/97, 105/01, 172/03) sadrži i odredbe o zaštiti zdravlja životinja i mjere veterinarskog javnog zdravstva od interesa za Republiku Hrvatsku. Za potrebe ovog rada osobito su važne odredbe o inspekciji životinja (i životinjskih proizvoda) u unutarnjem prometu (npr. dužnost da posjednik životinja ima svjedodžbu o zdravstvenom stanju i mjestu podrijetla životinje), te veterinarsko-zdravstveni pregled i kontrola u prometu preko granice Republike Hrvatske. Propisane su i novčane kazne za prekršaje. Iz Zakona o dobrobiti životinja (Narodne novine, br.19/99) izdvojio bih odredbe o zaštiti životinja u prijevozu. Zabranjuje se prevoziti životinje tako da se prijevozom uzrokuju patnje, mučenja, oboljenja ili uginuća životinja te se detaljno nabrajaju okolnosti u prijevozu koje bi mogle dovesti do takvih štetnih posljedica. Među ostalim, prijevoznik mora odrediti osobu tj. pratitelja koji će se tijekom prijevoza brinuti o sigurnosti prevoženih životinja, njihovu napajanje, hranjenje i odmoru, sukladno odredbama Zakona i drugih propisa. Spominjem, dalje, i Pravilnik o načinu utovara, pretovara, istovara i veterinarsko-zdravstvenog pregleda pošiljaka životinja, proizvoda i otpadaka životinjskog podrijetla i higijensko-tehničkim uvjetima kojima moraju udovoljiti i prijevozna sredstva i pošiljke u unutarnjem i međunarodnom prometu (Narodne novine, br. 13/05). Upućujem posebice na odredbe o higijensko-tehničkim uvjetima koji se moraju ispuniti u svakom prijevozu.

Najvažniji je za svrhe ovog rada Zakon o uvjetima i načinu prijevoza životinja (Narodne novine, br.116/05). Strogi se uvjeti, na temelju Zakona, nameću prijevozniku i organizatoru prijevoza (posjednik životinja odnosno druga pravna ili fizička osoba koja osigurava da su prije početka prijevoza životinja osigurani svi propisani uvjeti). Značajna je definicija «pratitelja životinja», osobe koja prati životinje tijekom prijevoza, nadzire ih, hrani i napaja te u slučaju potrebe pomuže i pomaže pri porodu (određen je prvenstveno u prijevozu domaćih kopitara i domaćih životinja iz obitelji goveda, ovaca, koza i svinja, ali se predviđaju odgovarajuće

primjene i za druge vrste životinja). Pratitelja životinja osigurava organizator prijevoza ili prijevoznik (što može biti važno ako se raspravlja o odgovornosti za štetu), a mora posjedovati potrebno znanje (položen ispit) za postupanje sa životinjama i njegu životinja tijekom prijevoza. Svaki prijevoznik koji prevozi životinje mora biti propisno evidentiran. Oprema brodova (u Zakonu su iste odredbe za pomorski i riječni prijevoz) mora biti takva da se životinje mogu prevoziti bez ozljeđivanja i nepotrebne patnje. Životinje se ne smiju prevoziti na otvorenim palubama, osim u primjereno osiguranim kontejnerima ili na drugi prikladan način, odobren od nadležnog tijela, koji životinjama tijekom prijevoza pruža potrebnu zaštitu od morske vode i neprikladnih vremenskih uvjeta. Moraju biti osigurani primjereni prolazi za pristup svim oborima, kontejnerima ili vozilima u kojima su smještene životinje, a mora biti osigurana i primjerena rasvjeta. Mora biti osiguran dostatan broj pratitelja (dužnost prijevoznika bez obzira na to tko ih je osigurao) u odnosu na broj životinja koje se prevoze i na trajanje putovanja. Na svim dijelovima broda, u kojima su životinje smještene, mora biti osiguran higijenski održavan sustav odvoda. Brodovi kojima se prevoze životinje moraju se, prije isplavlivanja, opskrbiti dostatnim zalihama pitke vode, ako nisu opremljeni primjerenim sustavom koji omogućuju njezinu proizvodnju, te dostatnom količinom primjerene hrane za životinje, a s obzirom na vrstu i broj životinja koje se prevoze i trajanje putovanja. Nabrojani uvjeti koji se moraju ispuniti bjelodano utječu na sposobnost broda za plovidbu za konkretnu vrstu tereta, što je – kao što je opće poznato – temeljna obveza pomorskog prijevoznika. U Pravilniku se općenito raspoređuju obveze sudionika u prijevozu. Naime, organizator prijevoza mora prije početka prijevoza osigurati da su životinje propisno označene, da imaju propisanu veterinarsko-zdravstvenu i drugu dokumentaciju, da su sposobne za prijevoz te osigurati i druge propisane uvjete za početak putovanja, što je *mutatis mutandis* inače obveza naručitelja odnosno krcatelja pri otpremi svake robe (stvari). Naravno, za prijevoz životinja, u skladu s Pravilnikom, odgovaran je prijevoznik.

3. PRIJEVOZ ŽIVOTINJA U MEĐUNARODNIM KONVENCIJAMA

Međunarodna konvencija za izjednačenje nekih pravila o teretnici iz 1924. godine (Haaška pravila) ne primjenjuje se na prijevoz živih životinja.¹ Opravdanje za ovakvu regulaciju nalazimo u činjenici da je u praksi redovito dosta teško izbjeći štete specifično vezane za prijevoz životinja. Posada nema potrebnog znanja ni vještine za brigu o takvu kompliciranom teretu kao što su životinje. Stoga

¹ U čl. 1c uz žive životinje spominje se i teret za koji se u ugovoru o prijevozu navodi da je ukrčan na palubi i koji se zaista tako i prevozi.

prijevoznik, a slobodu ugovaranja predviđaju propisi mnogih država, prima takav teret uz uključenje odgovarajuće klauzule o oslobođenju od odgovornosti. Štoviše, već je izrečeno pravilo da životinje za vrijeme prijevoza prate kvalificirane osobe.²

Konvencija Ujedinjenih naroda o prijevozu robe morem, 1978. godine (Hamburška pravila), suprotno Haaškim pravilima, baš naglašava da izričaj «roba» uključuje žive životinje, što je, smatram, prikladno rješenje. Ipak, Hamburška pravila vode računa o osebujnim osobinama takve robe. Naime, u članku 5. stavku 5. ističe se da prijevoznik ne odgovara za gubitak, oštećenje ili zakašnjenje u predaji koji su posljedica posebnih rizika koji su svojstveni ovoj vrsti prijevoza. To znači da u slučaju ako prijevoznik dokaže da je postupao po svim posebnim uputama koje mu je dao krcatelj glede životinja i da bi se, u okolnostima slučaja, gubitak, oštećenje ili zakašnjenje u predaji moglo pripisati takvim rizicima, predmnijeva se da su gubitak, oštećenje ili zakašnjenje u predaji tako prouzročeni, osim ako nema protudokaza (krcatelja, primatelja) da je u cijelosti ili djelomično gubitak, oštećenje ili zakašnjenje u predaji nastalo kao posljedica pogriješke ili nemarnosti (zapravo krivnje) prijevoznika, njegovih službenika ili punomoćnika. U takvim okolnostima riječ je o primjeni temelja dokazane krivnje prijevoznika.

4. POMORSKI ZAKONIK REPUBLIKE HRVATSKE I PRIJEVOZ ŽIVIH ŽIVOTINJA (USPOREDNA RAŠČLAMBA)

U našem Pomorskom zakoniku (Narodne novine, br.181/04) norme o odgovornosti prijevoznika u prijevozu stvari u načelu su relativno prisilne (kogentne). To znači da se ne dopušta sloboda ugovaranja na štetu korisnika prijevoza, koji se tako štiti. Klauzule o ublažavanju ili isključenju odgovornosti prijevoznika, ako su, protivno zakonskim propisima, unesene u ugovor, nemaju pravni učinak (npr. klauzule o isključenju odgovornosti pomorskog prijevoznika za komercijalne pogriješke članova posade i namještenika, klauzule o snižavanju propisane visine naknade štete). Ipak se iznimno dopušta sloboda ugovaranja i u korist prijevoznika. Pomorski zakonik Republike Hrvatske predviđa četiri slučaja kad je dopuštena ugovorna dispozicija stranaka. To su inače slučajevi na koja se Haaška pravila (koje naš Pomorski zakonik kodificira) ne primjenjuju,³ dok ih naš Zakonik obuhvaća svojim normama, ali dopušta dispozitivnost. Osim slučajeva oštećenja, manjka ili gubitka tereta prije početka ukrcavanja ili nakon iskrcavanja, šteta zbog zakašnjenja i prijevoza tereta koji je na temelju suglasnosti krcatelja smješten na palubu, u tu je skupinu i prijevoz

² V. Guy Fraikin, *Traité de la responsabilité du transporteur maritime*, Paris, 1957, str. 27.

³ Sporno je glede odgovornosti za zakašnjenje (o toj problematici v. pobliže Ivo Grabovac, *Suvremeno hrvatsko pomorsko pravo i Pomorski zakonik (s pojmovnim kazalom)*, Split, 2005., str. 164-170).

živih životinja (usp. čl. 572.). Prema tome, u našem pravu, kao što je to u pravima mnogih država (npr. u talijanskom pravu derogabilitet proizlazi iz čl. 424. Zakonika o plovidbi, a u francuskom pravu iz čl. 30. Zakona o brodarskim ugovorima i ugovorima o pomorskim prijevozima), prijevoznik ima pravo, ako se korisnik prijevoza složi, umanjiti ili isključiti odgovornost za štetne posljedice prijevoza životinja. Takve klauzule uvrštene su u teretnice, teretne listove ili zaključnice pa glase npr. «Ship not responsible for death and/or escape of the animals» ili «All live stock for shipment to be at risk of the Shipper and/or Owners of the live stock, and subject morality clause» itd.

Sve su takve klauzule u našem pravu valjane, jer je dopušteno ugovaranje i na štetu korisnika prijevoza. Ipak postoje granice dopuštenja primjene takvih klauzule. Rješenje valja potražiti najprije u obveznom pravu. Naime, članak 345. stavak 1. Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 35/05) naglašava da se odgovornost dužnika za namjeru ili krajnju nepažnju ne može unaprijed ugovorom isključiti. U stavku 2. istog članka navodi se da sud može na zahtjev zainteresirane ugovorne strane poništiti i ugovornu odredbu o isključenju odgovornosti za običnu nepažnju, ako je takav sporazum proizašao iz monopolskog položaja dužnika ili općenito iz neravnopravnog položaja ugovornih strana (za iznos naknade štete v. st. 3. i 4.). Osobito valja naglasiti da se bilo kakve klauzule o oslobođenju prijevoznika od odgovornosti neće primijeniti i bit će ništave ako prijevoznik (kada je dužan) nije udovoljio strogim, prisilnim veterinarskim propisima pri ukrcaju, smještaju, iskrcaju životinja, poglavito kad je riječ o sposobnosti broda za sigurnost i zaštitu tih životinja.

Kao što sam naglasio Haaška pravila uopće ne uređuju prijevoz živih životinja, a to vrijedi i za prava koja doslovno reproduciraju ta Pravila (npr. Velika Britanija, Sjedinjene Američke Države). To znači za hrvatsko pravo (i druga prava poput našega) da je prijevoz životinja reguliran Pomorskim zakonikom kao i prijevoz bilo kojeg tereta, uz mogućnost da stranke uvrste klauzulu o oslobođenju od odgovornosti. Međutim, ako nema klauzula o ograničenju ili isključenju odgovornosti, prijevoznik životinja odgovara kao i za bilo koji drugi teret, pa će se moći pozvati na ona ograničenja ili isključenja, zapravo pogodnosti u sustavu odgovornosti prijevoznika koja se općenito odnose na prijevoz stvari. Moći će se tako prijevoznik pozvati i na institut «izuzetih slučajeva» (*excepted perils*, usp. čl. 553. Pomorskog zakonika RH), bilo da je u pitanju prirodni gubitak u težini (masi) ili oštećenje, ili gubitci koji nastaju zbog vlastite mane (npr. bolesti), skrivene mane ili posebne naravi tereta⁴ (ugriz, pad itd., ali je poznato da postoje određeni prosječni, normalni transportni rasturi, kala za pojedine vrste stoke).

⁴ V. čl. 553. st. 1 (7) Pomorskog zakonika RH.

Ako se prijevoznik poziva na ograničenje odgovornosti, jedinica tereta bila bi kao koleto ili komad jedna životinja (grlo stoke), a u slučaju da su životinje u kontejnerima valjda bi u teretnici (ili drugoj prijevoznoj ispravi) bila navedena koleta, komadi (broj životinja) kao jedinice tereta, jer bi inače samo kontejner bio jedinica tereta (usp. čl. 563. Pomorskog zakonika).

Teretnice (teretni listovi i druge prijevozne isprave) u prijevozu životinja sadržavaju klauzulu FIOS,⁵ čime se troškovi ukrcaja, slaganja i iskrcaja prebacuju na korisnika prijevoza. Krcatelj će smjestiti životinje u skladište tako da im osigura zaštitu i, po mogućnosti, prijevoz bez tegoba.⁶ Životinje se ukrcavaju i iskrcaju pomoću posebno konstruiranih mostića, zatim pomoću pletenih košara, sanduka, kaveza, pojaseva. U praksi ugovorene stojnice traju veoma kratko.

Kako se u svezi s ukrcavanjem i smještajem ove robe javljaju specifični problemi, može se smatrati da se klauzulom FIOS prebacuje i rizik ukrcaja i iskrcaja s prijevoznika na korisnika prijevoza, odnosno da prijevoznik životinje preuzima na prijevoz te pošto se ukrcaju i smjeste na brod, a predaje ih nakon završetka prijevoza u skladištu broda. Klauzula FIOS je zapravo u našem pravu dispozitivna mogućnost isključenja odgovornosti pomorskog prijevoznika prije ukrcavanja i nakon iskrcaja stvari.

Kao što sam spomenuo u poglavlju o veterinarskim propisima, radi osiguranja potrebne njege životinja tijekom prijevoza s pošiljkom životinja mora biti pratitelj. Te obveze nema u slučajevima a) ako se životinje prevoze u zatvorenim i dostatno prozračivanim kontejnerima koji sadrže dostatnu količinu hrane za životinje i vode za dvostruko dulje putovanje od predviđenog, a koja se nalaze u posudama koje se ne mogu prevrnuti, b) kada prijevoznik obavlja i poslove pratitelja i c) ako je organizator prijevoza ovlastio zastupnika koji će se brinuti o životinjama na mjestima primjerenim za odmor životinja (v. čl. 13. st. 7. Pravilnika o uvjetima i načinu prijevoza životinja, a u st. 8. odredbe su o radnjama koje pratitelj mora poduzimati kako bi se brinuo o životinjama i pružio im propisanu njegu). U sklopu poslova pratitelja je i dužnost saznati za ozljedu, oboljenje ili uginuće životinje te da utvrdi te slučajeve, pri čemu se primjenjuju odgovarajući veterinarski propisi. Prijevoznik neće odgovarati za štetu koju je pratitelj kao predstavnik krcatelja odnosno organizatora prijevoza morao otkloniti. Ako pošiljka ne bi bila praćena, prijevoznik nije dužan obavljati posebne preglede radi utvrđivanja zdravstvenog stanja životinja, ali bi morao poduzeti propisane mjere čim bi saznao za ozljedu, oboljenje ili uginuće životinje.

⁵ Free in and out stowed, pobliže Ivo Grabovac, *Enciklopedija pojmova pomorskog prava*, Split, 1991., str. 47.

⁶ Životinje se, kako sam već istakao, ne smiju prevoziti na otvorenim palubama, osim u primjereno osiguranim kontejnerima ili na drugi prikladan način, odobren od nadležnog tijela, koji životinjama tijekom putovanja pruža potrebnu zaštitu od morske vode i neprikladnih vremenskih uvjeta (v. čl. 16. st. 2. Pravilnika o uvjetima i načinu prijevoza životinja).

Pratitelju se obično na brodu osigurava besplatan smještaj i prijevoz do odredišta, s tim da posebno plaća ishranu. Ne jamči mu se povratak brodom. U slučaju tjelesne ozljede ili smrti pratitelja odgovara prijevoznik kao i za putnika. Naš Pomorski zakonik izričito ističe da je putnik osoba koja se prevozi brodom na temelju ugovora o prijevozu ali i osoba koja prati vozilo ili žive životinje koje se prevoze na temelju ugovora o prijevozu stvari (v. čl. 598. toč. 3.). Isto tako, primjenjuju se jednaka zakonska načela odgovornosti za štetu nanесenu prtljazi i za pratiteljevu prtljagu (ručnu i ostalu, predanu). U svakom je slučaju nesporno da žive životinje nisu prtljaga pa makar ih i putnik čuvao, npr. kada je riječ o domaćim životinjama; to jasno proizlazi iz odredaba čl. 598. 4b Pomorskog zakonika RH.

Već sam u prikazu veterinarskih propisa istakao dužnosti koje valja ispuniti kako bi brod bio sposoban za prijevoz ove specifične robe. Stoga se pored opće i specijalne sposobnosti zahtijeva i specifična sposobnost. Pored već spomenutih obveza još bih naglasio, kao prijevoznikovu dužnost, da se životinje smiju ukrcati u prijevozna sredstva koja su temeljito očišćena, oprana i dezinficirana (v. čl. 13. st. 9. spomenutog Pravilnika). Katkada se ugovara da trošak dezinficiranja snosi korisnik prijevoza (npr. «Eventual disinfection expenses after discharging at ... will be for account of the cargo»). Takva je klauzula u svakom slučaju dopuštena jer prebacuje samo troškove, a ne i odgovornost broda za obavljanje ovih radnji.

Ako čišćenje i dezinfekcija nisu temeljito provedeni, a krcatelj ne može prema vanjskom izgledu pretpostaviti neprikladnost prostorija za smještaj životinja, pa zbog toga dođe do oboljenja ili uginuća životinja (npr. trovanje preostalim neočišćenim ostacima umjetnog gnojiva koje se prethodno prevozilo), prijevoznik će odgovarati za štetu korisniku prijevoza.⁷ Kao što sam istakao, ni klauzula o oslobođenju od odgovornosti ne može koristiti prijevozniku kada je riječ o njegovoj dužnosti da provodi i pravilno primjenjuje kogentne veterinarske propise.

U ugovoru o prijevozu životinja (stoke) katkada se unosi klauzula koja obvezuje prijevoznika da stigne u luku ukrcaja u određenom roku nakon obavijesti. Jedna od takvih klauzula, koja se može smatrati varijantom «*cancelling clause*» (brisovne klauzule), može glasiti: «Three days preliminary and 24 hours definite notice of vessel's arrival at loading port to be given to...» To znači da je prijevoznik obavezan stići brodom u luku ukrcaja u roku od 24 sata od konačne obavijesti o dolasku, odnosno da je ugovoreni dan dolaska onaj dan koji slijedi 24 sata nakon obavijesti o dolasku. Prethodna obavijest o dolasku broda važna je kod prijevoza životinja kako bi krcatelj udovoljio i svojoj obavezi glede primjene veterinarskih propisa odnosno izvještavanja veterinarskog inspektora.

Temeljno je načelo da se vozarina plaća prijevozniku samo za teret koji je prevezen i stavljen primatelju na raspolaganje. Međutim, postoje iznimke. Pored

⁷ V. sudsku praksu, Carver – Colinvaux, *Carriage by Sea*, I, London, 1963., str.. 98.

nabrojanih u čl. 586. Pomorskog zakonika za žive životinje se može smatrati da je vozarina, koja se u pravilu plaća unaprijed (*Freight prepaid*), plativa «na sav rizik» («u svakom slučaju»). Ona je tako plativa i bez potrebe da se u ugovor ili teretnicu (drugu prijevoznu ispravu) uvrsti odgovarajuća klauzula («Freight earned ship or cargo lost or not lost»). Naime, u st. 2. citiranog članka ističe se da se vozarina plaća i za teret koji nije prevezen i stavljen primatelju na raspolaganje ako je nedolazak tereta, odnosno ako razlog, među ostalim, zbog kojega teret nije stigao «pada na stranu tereta, a prijevoznik za taj razlog nije odgovoran». Upravo uginuće životinje za vrijeme putovanja a bez krivnje prijevoznika može biti česti razlog nedolaska takva tereta na odredište. Inače se obično ugovara paušalna vozarina (Lumpsum freight), tj. vozarina po jedinici broskog prostora, u ukupnom iznosu za korištenje cijelog broda ili jednog njegova dijela.

Životinje mogu tijekom prijevoza postati «opasan teret» (zvijeri, opasna ćud kod domaćih životinja i sl.). Dužnost je krcatelja (organizatora prijevoza) da prikladnim mjerama to spriječi (npr. odgovarajući kavezi s natpisom koji upozoravaju na opasnost). Ako nastupi opasnost, zapovjednik će postupiti kao i sa svakim drugim opasnim teretom o čijim svojstvima je bio obaviješten (polazimo od takve pretpostavke). Naime, ako bude ugrožena sigurnost broda, osoba ili drugog tereta na brodu te okoliša, prijevoznik ga može iskrcati ili učiniti bezopasnim. Ako prijevoznik teret iskrca prije dolaska na odredište, ima pravo na vozarinu prema prevaljenom putu, a ostale štete prouzročene ukrcajem takvog opasnog tereta i postupkom prijevoznika snosi svaka stranka za sebe⁸ (v. čl. 55. Pomorskog zakonika RH). Ako je na brodu pratitelj, on poduzima mjere koje se tiču zaštite ostalih životinja, a zapovjednik odlučuje o mjerama koje se odnose na zaštitu druge robe, osoba na brodu, samog broda i okoliša.

5. UMJESTO ZAKLJUČKA

U hrvatskom pravu žive su životinje kao i ostale stvari iz definicije ugovora o prijevozu stvari brodom s obvezom prijevoznika na prijevoz i naručitelja prijevoza na plaćanje vozarine (v. čl. 447. Pomorskog zakonika). Ipak, kako Pomorski zakonik slijedi načela Međunarodne konvencije za izjednačenje nekih pravila o teretnici (Haaških pravila), posebnom se odredbom izdvajaju žive životinje, dopuštajući dispozitivnost u ugovaranju, što omogućava ublažavanje ili isključivanje odgovornosti pomorskog prijevoznika mimo prisilnih zakonskih odredaba. Međutim, ta dispozitivnost nije dopuštena u slučajevima dokazane kvalificirane krivnje prijevoznika, te osobito

⁸ Poblize o odgovornosti prijevoznika u prijevozu opasnog tereta Ivo Grabovac, *Plovidbeno pravo Republike Hrvatske*, Split, 2003., str. 271-272.

kada je posrijedi poštivanje i primjena veterinarskih propisa od strane prijevoznika a u svezi s opremanjem broda koji mora biti sposoban za prijevoz upravo životinja. U prijevozu životinja na brod se u pravilu ukrcava pratitelj koji, kao stručnjak, tijekom prijevoza ima značajne obveze vezane za sigurnost i zaštitu životinja, što može, ako ga je kao osobu svog povjerenja odredio organizator prijevoza odnosno korisnik prijevoza, biti relevantno u slučaju rasprave o odgovornosti prijevoznika.

Summary:

*LIABILITY IN CONTRACT DURING THE TRANSPORT
OF LIVE ANIMALS BY SEA*

The transport of live animals by sea is considered as a special transport. Live animals during transport are exposed to peculiar risks. Competent international conventions and national codes have specific solutions concerning this kind of goods. The author emphasizes the specific juridical relations between the contractors based on international conventions and Croatian Maritime Code.

Key words: *live animals, transport by sea, veterinary rules, liability in contract, conventions, Croatian Maritime Code.*